

Till SUHF:s medlemmar

Q&A – frågor från lärosätena med anledning av kriget i Ukraina

Med anledning av situationen i Ukraina har SUHF tagit emot en rad frågor från medlemslärosätena genom deras förvaltningschefer. Frågorna besvaras här nedanför och ger en samlad bild av nuläget. Dokumentet kommer löpande att uppdateras med nya frågor och svar.

Händelseutvecklingen är snabb. SUHF uppmanar därför alla att i första hand söka information på de olika ansvariga myndigheternas webbsidor, exempelvis Migrationsverket eller Regeringskansliet, för att säkerställa uppdaterad och korrekt information.

Detta dokument har sammanställts av SUHF:s kansli tillsammans med ledamöter ur SUHF:s expertgrupper för studieadministrativa frågor samt internationaliseringsfrågor. Om du har frågor eller kommentarer med anledning av innehållet i detta dokument så är du välkommen att kontakta SUHF:s kansli genom Linda Gerén, e-post: linda.geren@suhf.se.

1. Ukrainska studenter

1.1. Är det klart att studenterna kommer att vara avgiftsbefriade p g a massflyktsdirektivet? När fattas beslut om implementering av beslutet i Sverige? Hur antas dessa studenter i så fall?

Ja, en student som har flytt från kriget i Ukraina kommer att vara avgiftsbefriad om hen får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige enligt Massflyktsdirektivet. För att omfattas av Massflyktsdirektivet ska personen ha lämnat landet den 24 februari 2022 eller senare.

Enligt studieavgiftsförordningen (2010:543) så ska inte någon avgift tas ut av tredjelandsmedborgare som av andra skäl än studier har tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige.

Beslutet om implementering i Sverige är redan fattat. Migrationsverket arbetar för närvarande med att verkställa beslutet. Information om situationen i Ukraina och vad som gäller för personer som söker sig till Sverige med anledning av konflikten finns på Migrationsverkets webbsida (den 18 mars 2022, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html>).

Antagningen av dessa studenter sker precis som för övriga studenter, enligt gällande bestämmelser.

1.2. Hur ser uppehållstillståndsprocessen ut? Måste studenterna invänta besked innan de är avgiftsbefriade och kan registrera sig på/söka till en utbildning?

Migrationsverket uppdaterar för närvarande (den 18 mars 2022) dagligen informationen om uppehållstillståndsprocessen för personer från Ukraina. Se exempelvis denna webbsida som vänder sig till de som söker uppehållstillstånd, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html>

För att en student som har flytt från kriget i Ukraina ska vara avgiftsbefriad för högskolestudier krävs att Migrationsverket har beviljat ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet, eller att studenten har ett annat uppehållstillstånd i Sverige på annan grund än studier.

För att omfattas av Massflyktsdirektivet ska personen ha lämnat landet den 24 februari 2022 eller senare.

Uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet gäller från det datum beslutet om att bevilja tillståndet fattas till och med den 4 mars 2023, enligt information på Migrationsverkets webbsida (den 18 mars 2022), <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina/Fragor-och-svar-om-situationen-i-Ukraina.html>.

1.3. Vad gäller för ukrainska studenter som redan befinner sig på svenska lärosäten och som går klart sina utbildningar? D.v.s. med deras uppehållstillstånd och förlängning av dessa.

För att en medborgare från Ukraina ska vara befriad från krav att betala studieavgifter krävs att hen har ett uppehållstillstånd i Sverige på någon annan grund än studier.

Detta innebär att den som idag har ett uppehållstillstånd för studier i Sverige och ska fortsätta sin utbildning också fortsatt kommer att vara skyldig att betala studieavgift.

Om en student ska avsluta sin utbildning och inte fortsätta studera i Sverige men vill fortsätta vistas i landet kan hen lämna in en ansökan om uppehållstillstånd på en annan grund, till exempel asyl.

Migrationsverket skriver följande information på sin webbsida (den 18 mars 2022) till studenter från Ukraina som redan har uppehållstillstånd för studier:

”Ditt uppehållstillstånd fortsätter att gälla och du behöver inte göra något. Om ditt tillstånd är på väg att löpa ut och anledningen till tillståndet kvarstår, ska du ansöka om en förlängning. Om Migrationsverket behöver någon mer

information kommer vi kontakta dig.

Om grunden för ditt uppehållstillstånd inte längre kvarstår kan du ansöka om asyl.”

<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina/Fragor-och-svar-om-situationen-i-Ukraina.html>

1.4. Vi tolkar det även som att nuvarande studenter från Ukraina inte blir avgiftsbefriade då de inte befanns sig i Ukraina den 24/2. Hur hanteras dessa?

Se svar ovan.

1.5. Vad gäller för utländska medborgare som den 24/2 befann sig i Ukraina? Är t.ex. en indisk student som läst 2 år i Ukraina varaktigt bosatt i Ukraina och därmed omfattas av direktivet?

Nej.

Migrationsverkets webbsida (den 18 mars 2022):

”Direktivet gäller

- dig som är ukrainsk medborgare och var bosatt i Ukraina före 24 februari 2022

- dig som har uppehållstillstånd som flykting eller alternativt skyddsbehövande i Ukraina

- familjemedlemmar till de två ovanstående.

För att omfattas av direktivet ska du ha lämnat landet den 24 februari 2022 eller senare.”

<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html>

1.6. Det förekommer initiativ/förslag om att låta ukrainska studenter akut ”gå bredvid” ordinarie studenter, delta i vissa aktiviteter/lektioner för att upprätthålla kompetens etc. Hur löser vi försäkringsfrågan för dessa (de är varken studenter eller anställda)?

SUHF kan inte rekommendera detta. Vi menar att förslaget, så som vi förstår det, inte alls är lämpligt att genomföra eftersom det skulle innebära att de berörda individerna hamnar i en oreglerad gråzon och skulle förekomma vid lärosätena som en slags skuggstudenter.

En jämförelse kan här göras med den välkända problematiken för s.k.

skuggdoktorander, d.v.s. personer som inte är antagna till forskarutbildningen, men som befinner sig i en situation som motsvarar en antagen doktorands.

Nackdelen med att vara skuggdoktorand är att denne helt saknar de rättigheter som andra doktorander har. Det vore mycket olyckligt att här och nu skapa en ny kategori liknande rättighetslösa skuggstudenter från Ukraina vid lärosätena.

Vi rekommenderar i stället att lärosätena i första hand vägleder enskilda studenter från Ukraina så att de så snart som möjligt får möjlighet att anmäla sig och bli antagna på relevanta utbildningar enligt gällande bestämmelser.

1.7. Kommer vi kunna underlätta för ukrainska flyktingar att studera, exempelvis genom undantag från förkunskapskrav, avgiftsbefrielse för studenter inne i systemet, förlängning av studier så att de inte behöver återvända till kriget?

Precis som tidigare har högskolor möjlighet enligt högskoleförordningen (1993:100) att under vissa förutsättningar i enskilda fall göra undantag från behörighetskrav, då studenten i fråga ändå bedöms ha de förutsättningar/förkunskaper som krävs för att klara utbildningen. SUHF avråder från att sänka kravet på förkunskaper generellt för en viss grupp sökande.

Studenter från Ukraina är avgiftsbefriade om de har uppehållstillstånd i Sverige på någon annan grund än studier. Se även svar ovan med informationen från Migrationsverket till studenter från Ukraina som redan har uppehållstillstånd för studier.

Om studenter från Ukraina vill fortsätta vistas i Sverige efter avslutade studier så kan de ansöka om uppehållstillstånd på någon annan grund än studier, exempelvis asyl.

1.8. Kommer SI eller någon annan erbjuda stipendier för levnadsomkostnader för ukrainska studenter eller får de söka CSN/socialbidrag etc?

De som har tidsbegränsade uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet eller har inte rätt till studiemedel från CSN, enligt bedömning från myndigheten. Det beror på att de inte kommer att folkbokföras här och därmed inte kan anses vara bosatta i Sverige även om de befinner sig här på tillfälliga uppehållstillstånd. De kommer dock få hjälp med bostad och kan studera på den dagersättning de kan beviljas av Migrationsverket, d.v.s. det stöd från kommunerna som framgår av Migrationsverkets webbsida. <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Information-om-massflyktsdirektivet.html>

När det gäller avgiftsskyldiga ukrainska studenter som redan påbörjat utbildning på svenska lärosäten och har tidsbegränsade uppehållstillstånd beslutade före den 24 februari 2022 befarar vi att flera av dem kan få svårigheter att betala avgiften inför kommande terminer, som en konsekvens av den rådande situationen i Ukraina.

Sammantaget innebär detta att SUHF ser ett omedelbart behov av nya stipendier som är riktade specifikt till studenter från Ukraina, från och med höstterminen 2022. SUHF har dock ännu inte någon kännedom om offentlig eller privat finansiering som är beslutad för detta ändamål (den 18 mars 2022). SUHF tar

tacksamt emot information om sådana initiativ för att kunna sprida goda exempel på offentlig eller privat finansiering av stipendier till studenter från Ukraina. För de ukrainska studenter som är på flykt från kriget skulle riktade stipendier för att täcka levnadsomkostnader eller studieavgifter (i förekommande fall) mildra krigets konsekvenser och erbjuda goda möjligheter till en fristad som studenter vid svenska lärosäten.

1.9. Kan vi förvänta oss särskilda satsningar i höst för att hjälpa de som flyr hit och vill studera?

Se svar ovan.

SUHF ser ett omedelbart behov av nya stipendier som är riktade till studenter från Ukraina.

2. Ukrainska forskare

2.1. När det gäller mottagande av forskare behöver vi klarhet i om vi kan förutsätta att de har uppehållstillstånd vilket gör att vi kan sätta dem i arbete så snart de fått ett samordningsnummer?

Information om processen för uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet (arbetstillstånd), ID-kort mm uppdateras dagligen på Migrationsverkets webbsida. Migrationsverket skriver (den 18 mars 2022) om hur de som har uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet ska kunna identifiera sig:

”De personerna får ett så kallat UT-kort (uppehållstillståndskort). På UT-kortet framgår det att personen har beviljats uppehållstillstånd för tillfälligt skydd, personens dossiernummer, samt att personen omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) och har rätt att arbeta. Personen får inte ett s.k. LMA-kort.”

<https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Information-om-massflyktsdirektivet.html>

2.2. Vi behöver också veta hur Migrationsverket hanterar de från Ukraina, hur snabba handläggningstider kommer de att ha gällande samordningsnummer?

Migrationsverket uppger den 18 mars 2022 att deras handläggningstid för ansökan om uppehållstillstånd enligt Massflyktsdirektivet är ett par dagar.

<https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Information-om-massflyktsdirektivet.html>

2.3. Vad gäller för (redan här) ukrainska doktorander/postdocs när deras ursprungliga anställning löper ut?

Om de vill fortsätta vistas i Sverige så får de ansöka om tillstånd på annan grund, till exempel asyl.

Observera att Migrationsverkets handläggningstid för ansökan om uppehållstillstånd på grund av asyl är betydligt längre än i de fall ansökan är enligt Massflyktsdirektivet.

För att omfattas av Massflyktsdirektivet ska personen ha lämnat landet den 24 februari 2022 eller senare.

2.4. Har regeringen någon plan kring hur Sverige skulle kunna stötta lärosätenas engagemang i att välkomna ukrainska forskare på flykt? Kommer regeringen att öppna för finansiering av inkommande lärare och forskare, förslagsvis för 1 till 2 år?

Det vi känner till om regeringens åtgärder i nuläget är beskrivet under andra frågor. Vi kommer att uppdatera dokumentet vartefter vi får reda på mer.

2.5. Behov av stöd och finansiering för ukrainska forskare, exempelvis inom ramen för Scholars at risk (SAR) eller pågående initiativ från Kungliga vetenskapsakademien.

SAR Sweden har skickat in en förfrågan till Utbildningsdepartementet om medel till ett nationellt stödprogram för ukrainska forskare. SAR Sweden kommer även att vända sig till andra finansiärer för att undersöka om intresse finns för att stödja initiativet.

Stiftelsen för Strategisk Forskning (SSF) har avsatt 30 miljoner kronor för disputerade ukrainska forskare att bedriva sin forskning vid ett lärosäte i Sverige. KK-stiftelsen stödjer ukrainska forskare med 50 miljoner genom en särskild utlysning för att möjliggöra för forskare och lärare vid lärosäten i Ukraina – eller på flykt – att komma och verka vid svenska lärosäten.

Kungl. Vetenskapsakademien (KVA) utlyser stipendier för att ge ukrainska forskare möjlighet att verka i Sverige. Även Wallenbergstiftelserna har öppnat för stöd för ukrainska forskare. Forskningscentrum i Sverige med stöd från stiftelserna kan nu nominera forskare för en ettårig anställning. Stiftelserna finansierar anställningen med 1 miljon kronor per forskare.

3. Svenska studenter

3.1. Vad kan vi göra för svenska studenter som befann sig i Ukraina den 24 februari 2022 och studerade och nu vill fortsätta sin utbildning hemma i Sverige? Ska de söka på vanlig väg eller finns det andra sätt?

Svenska medborgare som var studenter (free movers) i Ukraina när kriget bröt ut har förhoppningsvis lyckats återvända säkert hem till Sverige igen. Om de själva vill studera i Sverige så får de söka till högskolan som övriga studenter, lämpligtvis redan senast den 15 april till utbildning som startar höstterminen 2022.

För svenska studenter som befann sig på utbytesstudier i Ukraina så gäller att de är antagna till en pågående utbildning vid ett svenskt lärosäte som har ansvar att ta hand om dem så de får möjlighet att fullgöra den utbildning som de är antagna till (även utan möjligheten till de avbrutna utbytesstudierna i Ukraina). De svenska lärosätena erbjuder stöd till alla sina studenter, exempelvis studievägledning, försäkringar eller studenthälsovård.

4. Ryska eller belarusiska studenter

4.1. Behov av gemensamt ställningstagande kring ryska och belarusiska studenter som söker som programstudenter/free movers till höstens utbildningar. Bedömning av enskilda måste göras av migrationsverket och inte lärosätena.

Svenska lärosäten får aldrig neka enskilda studenter tillträde till utbildning på grund av deras nationalitet (medborgarskap). Det är Migrationsverket som beslutar om uppehållstillstånd för studier, enligt gällande bestämmelser.

Det kommer sannolikt att vara mycket svårt för studenter från Ryssland eller Belarus att betala anmälnings- och studieavgifter till utbildningar som startar höstterminen 2022, så länge de internationella sanktionerna mot banker och betalmedel i dessa länder kvarstår.

Eftersom regeringen har uppmanat myndigheterna att avbryta samarbeten med statliga institutioner i Ryssland eller Belarus kommer Universitets- och högskolerådet inte kunna verifiera betyg från dessa länder inför höstterminen 2022. Det kan innebära att fler sökande med betyg från Ryssland eller Belarus kommer att stå som obehöriga i det nationella antagningssystemet NyA, p.g.a. att verifiering inte har kunnat ske. Ett fåtal ärenden kommer därför att behöva ställas över till lärosätena för slutligt avgörande, enligt gängse rutiner för den nationellt samordnade antagningen.

Sökande från Ryssland eller Belarus ska hanteras som övriga sökande i den nationellt samordnade antagningen, enligt gällande bestämmelser.

4.2. Vad gäller för förnyelse av visum för ryska/belarusiska doktorander?

Se svar ovan.

Det föreligger inte några formella migrationsrättsliga hinder för personer från Ryssland eller Belarus att söka uppehållstillstånd för att kunna vistas i Sverige.

4.3. Finns någon vägledning kring ryska studenter som eventuellt inte kommer kunna betala studieavgifter?

Enligt studieavgiftsförordningen måste anmälningsavgift och studieavgift vara betalda i tid för att antagning ska få göras. Den som inte har kunnat betala i tid får inte antas.

Studenter som redan är antagna och bedriver studier och eventuellt inte kommer kunna betala studieavgifter till höstterminen 2022 (exempelvis delbetalning av utbildningens studieavgift avseende den tredje terminen på ett tvåårigt masterprogram) p.g.a. internationella sanktioner mot ryska banker och betalmedel ska efter betalningspåminnelse från lärosätet stängas av från fortsatta studier utbildningen, enligt förordningsbestämmelserna:

”10 § Om återstående delar av studieavgiften inte betalas inom angiven tid, ska högskolan påminna studenten om att betala avgiften inom en viss tid. Betalas inte avgiften inom den tid som anges i påminnelsen, ska högskolan stänga av studenten från utbildningen till dess att avgiften har betalats. Studenten ska upplysas om detta i påminnelsen.

Ett beslut om avstängning innebär att studenten inte får delta i undervisning, prov eller annan verksamhet inom ramen för utbildningen vid högskolan. Högskolan får även i ett enskilt fall besluta att examensbevis och kursbevis inte får lämnas ut förrän avgiften har betalats.

11 § Beslut om avstängning av en student som inte har betalat studieavgiften gäller omedelbart.” (SFS 2010:543)

4.4. Kan de ryska studenterna som redan påbörjat sina utbildningar (via utbyte/Erasmus+) göra klart eller bör utbildningen avbrytas? Kan vi använda beviljade EU-medel så att de kan fullfölja sina studier?

Institutionella samarbeten med statliga ryska och belarusiska universitet och högskolor ska upphöra. Det innebär ett moratorium för lärosätenas överenskommelser om utbytesprogram med dessa institutioner. Med stöd av den svenska utbildningsministerns uttalanden bör de berörda enskilda studenterna från dessa länder i detta läge hanteras ansvarsfullt och med gott omdöme av varje svenskt lärosäte. Det framstår rimligt att pågående utbytesstudier under vårterminen 2022 får fullföljas men att det inte tas emot eller planeras några nya utbyten därefter.

Universitets- och högskolerådet, det svenska programkontoret för Erasmus+, har inte givit några ytterligare instruktioner till lärosätena (den 18 mars 2022). UHR har meddelat SUHF att det är lärosätena som ansvarar för att göra en bedömning av vilka aktiviteter som kan finansieras inom ramen för de pågående projekten inom Erasmus+ så att de är i linje med regeringens riktlinjer. Lärosätena måste alltså bedöma huruvida de kan finansiera mobiliteter med Ryssland och Belarus men generellt sker det ju genom institutionella samarbeten med dessa länder och därför bör inte nya mobiliteter dras i gång. UHR uppger även att det kontinuerligt uppdaterar informationen från EU-kommissionen till lärosäten.

5. Övrigt – Geopolitiskt råd

5.1. *Behov av förtydligande vad gäller säkerhetspolitiska bedömningar av ämnen. Hur ser ansvarsfördelningen ut?*

Arbetsfördelningen inom staten innebär att säkerhetspolitiska bedömningar ytterst görs av folkvalda politiker i regeringen och riksdagen samt av de myndigheter som har uppdrag och bemyndigande inom området, exempelvis Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten.

Med anledning av utvecklingen av situationen i Ukraina och den pågående säkerhetspolitiska utvecklingen vidtar Sverige åtgärder 1) för att stötta Ukraina, 2) sanktioner mot Ryssland, och 3) för att stärka Sverige.

Lärosätenas roll och ansvar i denna situation är att stå stadigt i uppdraget att forska och utbilda samt samverka med det omgivande samhället. Statsrådet Ekström har vid möte med rektorerna diskuterat de särskilda utmaningar som lärosätena står inför. Med detta som grund arbetar SUHF med att inrätta ett nationellt geopolitiskt råd för stöd till de avgöranden som lärosätena behöver göra kring samarbeten med ryssar och belarusier.

5.2. *Vad gör SUHF?*

Initialt har SUHF arbetat med att få en överblick av vad som händer och vad Massflyktsdirektivet får för konsekvenser för svenska lärosäten, se ovan. I detta arbete har vi haft kontakt med relevanta aktörer såsom Utbildningsdepartementet, Migrationsverket, Universitets- och högskolerådet, forskningsfinansiärer, Scholars at Risk (SAR) Sverige, Kungl. Vetenskapsakademien, European University Association (EUA), med flera.

För att fortsatt och uthålligt ha överblick över situationen och för att kunna arbeta med lösningar på problem som identifieras så har SUHF återstartat Arbetsgruppen för flyktingfrågor (som var aktiv 2015-2019).

SUHF kommer att starta ett geopolitiskt råd, se ovan.

SUHF erbjuder en arena för erfarenhetsutbyte i frågor som berör lärosätena, detta gäller även Ukraina-frågan.